

Clarinda Calma

Od redakcji

Kultura i Polityka : zeszyty naukowe Wyższej Szkoły Europejskiej im. ks.
Józefa Tischnera w Krakowie nr 18, 11-13

2015

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

OD REDAKCJI

Proces utrwalania służący odtwarzaniu i przetwarzaniu, zapisywaniu i przechowywaniu z myślą o późniejszym odzyskiwaniu, to jedna z najbardziej podstawowych ludzkich czynności psychicznych. Ten proces kodowania oraz zachodzącego po nim odzyskiwania, psycholodzy definiują jako pamięć i tworzy podstawę kształtowania jednostkowego poczucia tożsamości. Znaczenie pamięci staje się szczególnie istotne, kiedy doświadczamy braku zdolności do jej kształtowania, jak ma to miejsce w przypadku rodzin i przyjaciół pacjentów cierpiących na chorobę Alzheimera. Dochodzi do niejednokrotnie bolesnych nieporozumień, kiedy po raz pierwszy pojawiają się początkowe objawy schorzenia, a bliskie osoby stają się świadkami utraty pamięci krótkoterminowej, pociągającej za sobą nieporozumienia na płaszczyźnie społecznej oraz zaburzenia zachowania. Pamięć instytucjonalna będąca tematem przewodnim niniejszego numeru *Kultury i Polityki*, pod wieloma względami działa w sposób analogiczny do ludzkiej pamięci. Każda instytucja czy grupa funkcjonująca przez jakiś okres, gromadzi – świadomie bądź nie – fakty, dane i wiedzę specjalistyczną, czerpane ze wspólnego działania oraz życiowego doświadczenia organizacji. Sposób wykorzystywania i przechowywania tych informacji ma pierwszoplanowe znaczenie w konstruowaniu oraz wzmacnianiu poczucia tożsamości organizacyjnej. Wykracza ona poza poziom osobisty, i choć powstaje zbiorowo, w oparciu o wspomnienia indywidualne, ma wpływ na tożsamość grupy jako całości. Z jednej strony, jeżeli instytucje mają świadomość znaczenia pamięci instytucjonalnej i utrzymują zapisy osobistych decyzji oraz ukształtują pamięć instytucji jako całości, to szczególne poczucie historyczności instytucjonalnej, podtrzymywania nawet tylko mentalnej „więzi” z tymi, którzy współtworzyli tę instytucję w przeszłości, dostarcza kontekstu dla za-

chowań i nawyków organizacyjnych, wytyczając tym samym kierunki przyszłego rozwoju. Chociaż instytucje mogą dążyć do zmiany, ma ona świadomy i przemyślany charakter. Instytucje potrafią również wybierać zbiorową niepamięć, jak ma to miejsce w przypadku organizacji zmagających się z „odziedziczoną trudną przeszłością”. W takiej sytuacji potrzeba „społecznego i politycznego wymazania” jest w sposób świadomy usuwana poza nawias historii instytucjonalnej zarówno tej spisanej, jak i przekazywanej ustnie, a krok ten wykonuje się z nadzieją pozyskania lepszej kontroli nad kształtowaniem własnej tożsamości organizacyjnej.

Obecny numer *Kultury i Polityki* przedstawia zróżnicowane aspekty pamięci instytucjonalnej i zbiorowego zapominania. Zawiera również artykuły niezwiązane z tematem przewodnim numeru, ale współtworzące dyskusję międzydyscyplinarną, w której nasze czasopismo bierze niesłabnący udział.

Niniejszy tom opisuje zagadnienia pamięci instytucjonalnej w kontekście wybitnie interdyscyplinarnym. Trzy artykuły analizują „sztukę pamięci” w literaturze. Z tekstu Jolanty Rzegockiej *Czwarta mila, czyli Troki: Sarbiewskiego ziemsko-poetyckie pielgrzymowanie i praktyka pamięci* dowiadujemy się, że smakowanie „chwili” prowadzi do historycznego ocalenia jednostkowego, osobistego aktu. Marek Pawlicki analizuje w *Memory and Manipulation in Irish Literature: A Study of Selected Works by Colm Tóibín and Anne Enright* pamięć z punktu widzenia teorii postmodernistycznych, które podkreślają procesy kształtowania tożsamości i zawodną naturę konstruowania pamięci. Z kolei Anna Bugajska kwestionuje wiarygodność budowania pamięci i jej świadome falsyfikacje w *The Poems of Ossian: Between Memory and Imagination*. Wagę i potrzebę spójnej polityki pamięci instytucjonalnej w edukacji rozważa Monika Jakubowska w artykule *Pamięć instytucjonalna – magazyn i element kultury szkoły*. Akceptacja trudnej przeszłości i pogodzenie jej z teraźniejszością stanowią wyzwanie, które podejmuje Roksana Szczypta-Szczęch w analizie historii policji polskiej jako instytucji w *Trudne dziedzictwo. Poszukiwanie i budowanie pamięci historycznej w Policji w latach 1994 – 2004*. Z kolei Cecylia Kuta w podobnym duchu bada skomplikowaną historię Stowarzyszenia PAX w artykule *Stowarzyszenie PAX jako instytucja pamięci zbiorowej*. Wyzwania związane z podtrzymywaniem spójnej polityki dotyczącej pamięci instytucjonalnej opisuje Katarzyna Durkalec w tekście *Nieprawidłowości w funkcjonowaniu pamięci instytucjonalnej na przykładzie instytucji administracji – przegląd wybranych typów, przyczyn i sposobów diagnozowania problemu*, gdzie za pomocą studium przypadku dostarcza zasad doskonalenia systemu pamięci instytucjonalnej. Systematyczne kształtowanie pamięci jako kwestię funda-

mentalną dla tożsamości instytucjonalnej i wiarygodności organizacji omawiają dwa artykuły, z których pierwszy, autorstwa Iwony Świączak-Wasilewskiej, *The Evolving Legacy: The Institutional of Ex-Presidents and First Ladies. A Transatlantic Perspective* poświęcony jest kształtowaniu osobistej spuścizny, natomiast drugi, *Czas – Człowiek – Wartości. Marka jako kierunek rozbudowy definicji pamięci instytucjonalnej* pióra Agnieszki Giszterowicz, przybiera odmienną perspektywę i z poziomu ontologicznego analizuje znaczenie tworzenia marki w budowaniu pamięci i tożsamości. Na koniec, w tekście autorstwa Bartłomieja Krzyszta *Instytucjonalne zapomnienie, społeczna pamięć. Studium przypadku tbiliskiego muzeum-drukarni* rozważany jest na przykładzie Tbilisi świadomy akt zbiorowego zapominania w odniesieniu do wzmacniania „pamięci społecznej”. Temu szeroko zakrojonemu zbiorowi studiów nad różnymi aspektami pamięci instytucjonalnej towarzyszą artykuły z działu *Varia*, poruszające z perspektywy interdyscyplinarnej szereg zagadnień natury społecznej i politycznej.

Clarinda Calma